

РОЗЛУЧЕННЯ ЯК ПРОБЛЕМА В ПСИХОЛОГІЇ СІМ'Ї

Кучеренко Єгор Валерійович

кандидат психологічних наук,
доцент кафедри психології і педагогіки
НПУ імені М. П. Драгоманова
(м. Київ)
psihosintez@ukr.net

Фалінська Тетяна Олександрівна

студентка НПУ ім. М.П. Драгоманова
(м. Липовець)
r_tanyushka@mail.ru

Сім'я є багатоаспектним соціальним утворенням, що поєднує в собі якості соціального інституту, організації, соціальної структури та малої соціальної групи. Фундаментальна якість сім'ї – виконання ролі посередника між суспільством і особистістю, зняття суперечностей між особистістю і державою через інтереси сім'ї як автономного цілісного соціального інституту.

У багатьох економічно розвинених країнах інститут шлюбу зазнав радикальних змін: шлюб втрачає свої функції, перестає відігравати визначальну роль у взаєминах між подружжям. Подружні стосунки у сучасному світі часто характеризуються нестабільністю. Зміни інституту сім'ї пов'язані з такими явищами як зростання розлучень, яке засвідчує, що дана проблема не тільки не втратила своєї актуальності, але й набула ще більшої гостроти [2, с.384].

Саме тому соціологи, соціальні психологи та інші дослідники мають різні точки зору щодо розлучень:

- розлучення – це криза шлюбу як соціального інституту і навіть його зникнення;

- розлучення – це невід'ємний атрибут шлюбно-сімейних відносин, що розвиваються в умовах розширення індивідуальної свободи і затвердження реальної рівноправності статей, тобто важливий елемент сучасної сімейної системи;

- розлучення можна уникнути і для цього необхідно знайти теоретичні та практичні шляхи вирішення даної проблеми.

Основними мотивами розлучень є мотиви, обумовлені дією соціально-економічних чинників; мотиви, обумовлені соціально-психологічними чинниками; мотиви соціально-біологічного характеру [7, с.164].

До вивчення проблем сімейного життя та шлюбу зверталися класики зарубіжної психології. Швейцарський психолог К. Юнг розглядав шлюб як складне поєднання низки суб'єктивних і об'єктивних факторів, які частково

мають гетерогенну природу.

На думку деяких психологів основні причини розлучень – це урбанізація способу життя, міграція населення, індустріалізація країни, емансипація жінок [6, с.192]. Ці чинники знижують рівень соціального контролю, роблять життя людей значною мірою анонімним, у них атрофуються почуття відповідальності, стійкої прихильності, взаємної турботи один про одного. Але це лише тло, на якому руйнується сім'я: кожне розлучення має власні основні та побічні причини й мотиви.

Найчастіше окреслюють такі мотиви розлучень: відсутність спільних поглядів та інтересів (у тому числі й релігійні розбіжності), невідповідність (несумісність) характерів, порушення подружньої вірності, відсутність або втрата почуття любові, любов до іншого, легковажне ставлення до подружніх обов'язків, погані відносини з батьками (втручання батьків та інших родичів), пияцтво (алкоголізм) дружини чи чоловіка, відсутність нормальних житлових умов, статева незадоволеність [4, с.244].

М. Яффе та Ф. Фенфік (1991) перераховують безліч факторів, які збільшують вірогідність розпаду шлюбу, які були названі ними «фактори ризику при вступі в шлюб». Серед них – занадто ранні шлюби (до 19 років), недостатня тривалість знайомства (менше півроку), дошлюбна вагітність («вимушений шлюб»), постійні сварки в дошлюбний період, зрада одного з партнерів до вступу у шлюб, негативне ставлення батьків до майбутнього шлюбного союзу, прагнення швидше покинути сім'ю батьків або бажання досадити комусь третьому, а також відсутність батька в батьківській сім'ї і розлучення, щоби в сім'ях родичів (братів, кузенів тощо).

Серед факторів ризику автори виділяють і психологічну (емоційну) незрілість, до якої, зокрема, відносять: надмірну залежність від батьків, домінування й агресивність, невпевненість у собі, прояв гніву, низьку самооцінку, безкомпромісність тощо. Вельми цікавим видається таке зауваження авторів: якщо один із подружжя є емоційно незрілою особистістю, то шлюб має «шанси на життя», але якщо обидва партнери емоційно незрілі, то подружній союз приречений [3, с.435].

А. Адлер пов'язував зрілість особистості з вірою в себе, зі здатністю відкрито зустрічати життєві проблеми і вирішувати їх, з наявністю друзів і нормальними відносинами із сусідами. Крім того, важливим показником здорового життя А. Адлер вважав корисну діяльність і професіоналізм. «Тому, хто позбавлений всіх цих якостей, – писав він, – не варто довіряти, бо він не дозрів для любовних відносин» [1, с.169]. До недоліків, що збільшує ймовірність неспішності шлюбу, вчений відносив прояв недовіри до об'єкта любові, оскільки це ознака установки на постійні сумніви і вони ясно свідчать про неготовність до реальних проблем життя; бажання постійно критикувати і виховувати іншу людину; зайва чутливість, яка може бути симптомом комплексу неповноцінності; постійне очікування розчарування, що стає в шлюбі причиною ревнощів.

З психологічної точки зору, розлучення є зміною балансу сил, які

підтримують чи руйнують шлюб. До підтримуючих факторів можна віднести морально-психологічну і частково економічну зацікавленість, задоволеність шлюбно-сімейними відносинами, а також соціальні норми, цінності, санкції. До факторів, які руйнують шлюб, – прояви взаємного невдоволення і неприязні, антипатію, роздратування, ненависть. Зовнішні чинники також стимулюють розвиток і загострення внутрішньосімейних конфліктів (неприємності на роботі, суперечності з родичами та сусідами, зв'язки «адюльтерного» характеру) [5, с.208].

Негативний вплив розлучення на колишнє подружжя відзначено в дослідженнях З. Файнбург. В. Гайдіс, Р. Муксінов й інші вчені також відзначають неоднозначність впливу розлучення: одні розлучені переживають глибоку життєву кризу, інші – відчують звільнення. Перш за все, розлучення впливає на саме подружжя, їх дітей і членів їх сімей.

У психології з'явився термін «травма розлучення». Вона проявляється в емоційній нестабільності, низькій самооцінці, порушенні сну, психічних розладах, смутку. У жінок ці симптоми проявляється яскравіше, але вони і приходять до тями швидше – легше переносять самотність. Травма розлучення посилюється зі збільшенням віку тих, хто розлучається і стажу шлюбу. Молоді швидше знаходять емоційну рівновагу і звикають до нового стилю життя. У них кращі перспективи вступу в новий шлюб. Доволі важке психічне самопочуття колишнього подружжя може бути обумовлено довгим періодом сумісного життя перед розлученням; ініціативою розлучення лише одним членом подружжя; збереженням позитивного ставлення до партнера, наприклад, почуття кохання.

Багато досліджень підтверджують прямий зв'язок між зростанням розлучень і частими самогубствами. Відомо, що розлучені більш схильні до алкоголізму. Однак, з якого боку ми не будемо розглядати розлучення, це завжди криза, яка зачіпає всю сімейну систему і важко переживається не тільки подружжям, але й дітьми, оскільки саме вони особливо гостро реагують на цей процес та його наслідки.

Список використаної літератури:

1. Адлер А. Наука жить / Альфред Адлер. – К.: Port-Royal, 1997. – 169 с.
2. Андреева Т.В. Психология семьи: учебное пособие / Т.В. Андреева. – СПб.: Речь, 2014. – 384 с.
3. Андреева Т.В. Психология современной семьи / Т.В. Андреева. – СПб.: Речь, 2005. – 435 с.
4. Андреева Т.В. Семейная психология: учеб. пособие / Г.В. Андреева. – СПб.: Речь, 2004. – 244 с.
5. Ковалев С. В. Психология современной семьи / С.В.Ковалев. – М.: Просвещение, 2010. – 208 с.
6. Психология семейных отношений с основами семейного консультирования: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Е.И. Артамонова, Е.В. Екжанова, Е.В. Зырянова и [др.]; под ред. Е.Г. Силиевой. – М.: Академия, 2002. – 192 с.
7. Туровська А. О. Розлучення – одна з найскладніших соціальних проблем сучасного суспільства / А.О. Туровська // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. – 2015. – Вип. 1 (3). – С. 164 – 166.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА

Факультет філософської освіти і науки
Факультет педагогіки та психології

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«АКАДЕМІЯ РОЗВИТКУ ПСИХОЛОГІЧНОЇ НАУКИ І ПРАКТИКИ»

ГУМАНІТАРНИЙ КОРПУС

Випуск 10

**Збірник наукових статей з актуальних проблем
філософії, культурології, психології, педагогіки та історії**

2017

УДК 159.9+1+37+93](063)
ББК 88я431+87я431+74я431+63я431
Г94

Редакційна колегія:

Бондар В.І. – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, декан факультету педагогіки і психології НПУ імені М.П.Драгоманова, заслужений працівник освіти України.

Дробот І.І. – доктор історичних наук, професор, декан факультету філософської освіти і науки НПУ імені М.П.Драгоманова, заслужений діяч науки і техніки України.

Долинська Л.В. – кандидат психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології, заступник декана факультету філософської освіти і науки НПУ імені М.П.Драгоманова з наукової роботи та міжнародних зв'язків, заслужений працівник освіти України.

Матвієнко О.В. – доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки та методики початкового навчання, заступник декана факультету педагогіки і психології НПУ імені М.П.Драгоманова з наукової роботи.

Морозов І.В. – доктор культурології, професор кафедри менеджмента соціокультурної діяльності Білоруського державного університету культури і мистецтв.

Меднікова Г.С. – доктор філософських наук, професор кафедри культурології НПУ імені М.П.Драгоманова.

Митник О.Я. – доктор педагогічних наук, завідувач кафедри практичної психології НПУ імені М.П.Драгоманова.

Можейко М.О. – доктор філософських наук, професор, завідувача кафедрою методології гуманітарних наук Білоруського державного університету культури і мистецтв.

Приходько Ю.О. – доктор психологічних наук, професор кафедри психології і педагогіки факультету педагогіки і психології НПУ імені М.П.Драгоманова, академік Академії наук вищої школи України.

Синьов В.М. – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, декан факультету корекційної педагогіки і психології НПУ імені М.П.Драгоманова, президент Асоціації корекційних педагогів України.

У збірнику подано наукові статті за матеріалами V Міжнародної науково-практичної конференції «Наукові пошуки: актуальні проблеми теорії і практики» (28 квітня 2017 р.).

У працях аспірантів, студентів та молодих вчених з України, Польщі, Білорусі висвітлено актуальні теоретичні та прикладні проблеми психології, філософії, культурології, історії, педагогіки, а також представлено міждисциплінарні пошуки та здобутки.

Упорядники:

Кучеренко С.В. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології і педагогіки НПУ імені М.П. Драгоманова.

Русаков С.С. – кандидат філософських наук, доцент кафедри культурології НПУ імені М.П. Драгоманова, заступник декана факультету філософської освіти і науки НПУ імені М.П.Драгоманова з соціально-виховної роботи.

Політевич О.Е. – магістр педагогічних наук, викладач кафедри теорії і історії інформаційно-документних комунікацій Білоруського державного університету культури і мистецтв.

Гуманітарний корпус: [збірник наукових статей з актуальних проблем філософії, культурології, психології, педагогіки та історії] – Випуск 10. – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. – 158 с.

УДК 159.9+1+37+93](063)

ББК 88я431+87я431+74я431+63я431

© Автори статей, 2017

© Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, 2017

© ГО «Академія розвитку психологічної науки і практики», 2017

© ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017

ISBN 978-966-924-511-3

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
M.P. DRAGOMANOV NATIONAL UNIVERSITY OF PEDAGOGY

Faculty of Philosophical Education and Science
Faculty of Pedagogy and Psychology

ACADEMY FOR DEVELOPMENT OF PSYCHOLOGICAL SCIENCE AND
PRACTICE

HUMANITARIAN CORPUS

Issue 10

**Collection of scientific articles on contemporary problems of philosophy,
cultural studies, psychology, pedagogy and history**

2017

Editorial Board:

V.I. Bondar, Doctor of Sciences in Pedagogy, Professor, full member of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Dean of the Faculty of Pedagogy and Psychology of M.P. Dragomanov National University of Pedagogy, Meritorious Worker of Education of Ukraine

I.I. Drobot, Doctor of Sciences in History, Professor, Dean of the Faculty of Philosophy Education and Science of M.P. Dragomanov National University of Pedagogy, Meritorious Worker of Science and Engineering of Ukraine

L.V. Dolynska, PhD in Psychology, Professor, Chair of the Psychology Department, Assistant Dean of the Faculty of Philosophy Education and Science of M.P. Dragomanov National University of Pedagogy for Academic Matters and International Relations, Meritorious Worker of Education of Ukraine

O.V. Matviyenko, Doctor of Sciences in Pedagogy, Professor at the Department of Pedagogy and Methodology of Primary Education, Assistant Dean of the Faculty of Pedagogy and Psychology of M.P. Dragomanov National University of Pedagogy for Academic Matters

I.V. Morozov, Doctor of Cultural Studies, Professor at the Department of Management of Sociocultural Activities of Belarusian State University of Culture and Arts

G.S. Mednikova, Doctor of Sciences in Philosophy, Professor at the Department of Cultural Studies of M.P. Dragomanov National University of Pedagogy

O.Y. Mytnyk, Doctor of Sciences in Pedagogy, Chair of the Department of Practical Psychology of M.P. Dragomanov National University of Pedagogy

M.O. Mozheiko, Doctor of Sciences in Philosophy, Professor, Chair of the Department of Methodology of Humanities of Belarusian State University of Culture and Arts

Y.O. Prykhodko, Doctor of Sciences in Psychology, Professor at the Department of Psychology and Pedagogy of the Faculty of Pedagogy and Psychology of M.P. Dragomanov National University of Pedagogy, Academician of the Academy of Sciences of the Higher School of Ukraine

V.M. Syniov, Doctor of Sciences in Pedagogy, Professor, full member of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Dean of the Faculty of Correctional Education and Psychology of M.P. Dragomanov National University of Pedagogy, President of the Association of Correctional Pedagogues of Ukraine

This collection features scientific articles based on materials of the V International scientific conference “Scientific searches: actual problems of theory and practice” (28 April 2017).

Works by undergraduate and postgraduate students and young scientists from Ukraine, Poland, Belarus, Azerbaijan and other countries address contemporary theoretical and applied problems of psychology, philosophy, cultural studies, history and pedagogy, and present interdisciplinary research and findings.

Compiled by:

Y.V. Kucherenko, PhD in Psychology, Associate Professor at the Department of Psychology and Pedagogy of M.P. Dragomanov National University of Pedagogy

S.S. Rusakov, PhD in Philosophy, Associate Professor at the Department of Cultural Studies of M.P. Dragomanov National University of Pedagogy, Assistant Dean of the Faculty of Philosophy Education and Science of M.P. Dragomanov National University of Pedagogy for Social Education

A.E. Palitsevich, lecturer at the Department of the theory and history of information-document communication of Belarusian State University of Culture and Arts

Humanitarian Corpus: [collection of scientific articles on contemporary problems of philosophy, cultural studies, psychology, pedagogy and history] – Issue 10. – Vinnytsia: Nilan Ltd, 2017. – 158 p.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

ГУМАНІТАРНИЙ КОРПУС

**Збірник наукових статей з актуальних проблем
філософії, культурології, психології, педагогіки та історії**

Випуск 10

Матеріали

V Міжнародної науково-практичної конференції
«Наукові пошуки: актуальні проблеми теорії і практики»
(28 квітня 2017 р.).

Друкується за оригінальними авторськими текстами.
Редакційна колегія не несе відповідальності
за авторську редакцію поданих матеріалів.

Верстка та оригінал-макет
Обкладинка
Фото на обкладинці

Віталій Мохонько
Віталій Мохонько
Вінічук Уляна

Підписано до друку 12.05.17.
Формат 84х60/16. Папір офсетний.
Друк офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Умов. друк. арк. 9,87. Обл.-вид. арк. 9,18.
Наклад 30 прим. Зам. № 2901.

Віддруковано з оригіналів замовника.
ФОП Корзун Д.Ю.

Видавець та виготовлювач ТОВ «Нілан-ЛТД»
Свідцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів
видавничої продукції серія ДК № 4299 від 11.04.2012 р.
21027, а/с 8825, м. Вінниця, вул. 600-річчя, 21.
Тел.: (0432) 69-67-69, 603-000.

ЗМІСТ

WHY WE NEED TODAY CITIZENS' MILITIA. IN CONTEXT OF FORMER SECURITY POLICE WORKERS PENSION REDUCTION ACT Berlińska-Wojtas Paulina.....	5
ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ Бондаренко Денис Романович.....	11
АВАРІЯ НА ЧОРНОБИЛЬСЬКІЙ АЕС У РЕГІОНАЛЬНИХ ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ Бривко Микола, Мілевська Наталя.....	16
ДУХОВНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ВНУТРІШНЬОГО СВІТУ ЛЮДИНИ Гошко Оксана Володимирівна	20
ПОЛІТИКА МУЛЬТИКУЛЬТУРНОСТІ І УКРАЇНСЬКА ДІАСПОРА КАНАДИ Гродська Еліна Борисівна.....	23
ЕВОЛЮЦІЯ ПОЛІТИЧНОГО ВПЛИВУ КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ ФРАНЦІЇ У 1789-1794РР. Запотоцький Михайло Миколайович	26
PROBLEMY FILOZOFII NAUKI - EWOLUCJA KRYTERIÓW OCENY TEORII NAUKOWEJ Zwinczewska Daria.....	30
BUNT POKOLENIA NA PRZYKŁADACH Zielonka Robert, ...	37
POSTAWY DO WIARY I STORUNEK DO RELIGII CZŁOWIEKA WSPÓŁCZESNEGO Kaźmierczak Agnieszka.....	45
УСВІДОМЛЕННЯ ПРАКТИЧНОЇ ЗНАЧИМОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ Кінаш Ганна Федорівна.....	51
МИКОЛА ПОТОЦЬКИЙ ЯК МАГНАТ ТА МЕЦЕНАТ Колосова Наталія Анатоліївна	54
СУСПІЛЬНИЙ ЛАД У ВЧЕННІ КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ Кохановська Марія Григорівна	60
РОЗЛУЧЕННЯ ЯК ПРОБЛЕМА В ПСИХОЛОГІЇ СІМ'Ї Кучеренко Єгор Валерійович, Фалінська Тетяна Олександрівна.....	62
ДОБА ПРЕФІГУРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ ТА ФОРМУВАННЯ НОВОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПАРАДИГМИ Кушнарьова Марія Борисівна	65
ПРО МОРАЛЬНИЙ ВИМІР СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА Липка Ольга Романівна	67

PAMIĘĆ MIEJSCA, TOŻSAMOŚĆ MIEJSCA, NA PODSTAWIE DZIAŁAŃ GRUPY LUBUSKI PRODUKT TRADYCYJNY Lisowska-Szron Irena	70
ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ КИЇВСЬКОГО КООПЕРАТИВНОГО ІНСТИТУТУ 1920-1930-Х РР. Литвин Наталя Миколаївна	78
ОРГАНІЗАЦІЯ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я У СИСТЕМІ ПЕДІНСТИТУТІВ УРСР І ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ Лук'яненко Олександр Вікторович	81
ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОВІНЦІАЛІЗМУ ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ФЕНОМЕНУ Марасюк Сергій Станіславович	85
ОСОБЛИВОСТІ ТА ПОТЕНЦІАЛ СУБОСОБИСТОСТІ ІНТЕРНЕТ-КОРИСТУВАЧА Милевська Вероніка Ігорівна	87
ФОРМИРОВАНИЕ ПРОЕКТНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ СТУДЕНТОВ В ПРОЦЕССЕ ТВОРЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ Мойсейчук Светлана Борисовна	91
СЕМІОЛОГІЧНА ЕСТЕТИКА У ГРАФІЧНОМУ ДИЗАЙНІ Мохоцько Віталій Анатолійович	95
ETYKA W TEORII I PRAKTYCE NA PRZYKŁADZIE KONCEPCJI DŻAWADA NURBACHSZA I NAVISA NORDA Opyrchal Urszula	98
PROBLEMY UKRAIŃSKIEJ POLONII W STOSUNKACH UKRAIŃSKO- POLSKICH. Osikowicz Żanna	105
УЯВЛЕННЯ ПРО ДРУЖБУ У РІЗНІ ВІКОВІ ПЕРІОДИ Подушка Анна Геннадіївна	115
ВПЛИВ ПЕРФЕКЦІОНІЗМУ НА НАВЧАЛЬНУ МОТИВАЦІЮ СТУДЕНТІВ Попович Катерина Юріївна	118
ОСОБИСТІСНІ ЯКОСТІ ПСИХОЛОГА ЯК ЧИННИК ЙОГО ПРОФЕСІЙНОСТІ Приходько Юлія Олексіївна	122
ВИКОРИСТАННЯ КВЕСТІВ У ГЕОГРАФІЧНІЙ ОСВІТІ Римарчук Іванна Вікторівна	126
WSPÓŁPRACA MIĘDY BADACZEM A BADANYM W RAMACH PROJEKTU DIALOG OD KUCHNI Sikora Mateusz	129
ХУДОЖНІЙ ОБРАЗ ЯК КОМУНІКАТИВНИЙ УНІВЕРСУМ Сковронський Богдан Володимирович	135